

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Ivsti Henningii Boehmeri, Icti, Potent. Regi Borvss. A Consil.
Int. Regim. Dvcat. Magdeb. Cancell. Director. Reg. Frideric.
Eivsdemqve Prof. Ivrr. ...**

Böhmer, Justus Henning

Halae Magdebvrgicae, MDCCLXXIII.

VD18 12136018

Cap. II. De Nexu Imperii Civilis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-202771

CAP. II.
DE NEXV IMPERII CIVILIS.

§. I.

In omni societate e) *nexus* quidam seu *vinculum* occurrit, per quod corpus illud morale continetur, conseruatur, & ad finem propositum deducitur.

§. II.

nus agitur *Gen. XXVI. circa finem.* Primum itaque ob potentiam excedere iussus erat Isaacus, in quo Abimelech egerat contra fœdus cum Abrahamo iam initum. *Gen. XX.* Sed quia forsan metuebat, ne Isaacus hanc iniuriam vindicaret, de nouo fœdus cum eo iniit, & amicitiam pristinam redintegravit.

- e) Societas est complexus plurium personarum unitarum inter se ad certum finem. Spiritus seu anima huius corporis consistit in *unione*, per quam omnium una redditur voluntas, adeo ut coniunctim considerati unam propterea in moralibus representent personam. Quemadmodum itaque in naturalibus, si ex pluribus distantibus inter se rebus unum quid fieri debeat, nexus quidam seu vinculum requiritur, quo res illæ distantes conglutinari & in unum redigi possint, exemplo ædificii exstructi: ita in structura corporis civilis nexus aliquis requiritur, per quem voluntates omnium uniantur, ut debitum assequantur finem. Huc respexit *SENECA epist. 102. aiens: Quidam ex distantibus constant, quorum adhuc membra separata sunt, tanquam exercitus, populus, senatus. Illi enim, per quos ista corpora efficiuntur, iure aut officio coherant, natura diducti & singuli sunt.* Sic itaque satis

tis

§. II. Nexus hic consistit in *vnione plurium voluntatum ad finem communem*, & quoniam vnio sine *obligatione* concipi nequit, cum ipse nexus sit obligatio, hinc mutua in hunc finem intercedere debet obligatio. f)

§. III. Vnio illa fit *consensu* & quidem vel *expresso* vel *tacito*. Hic colligitur ex *vnanimi* cir-

ris clare differt *multitudo* ab hac societate. Illa destituitur tali ordinata vnione, & plerumque singulis in illa sunt suae actiones, adeoque coherere diutius nequit. Hinc CICERO pro P. Sextio p. 681: *Qui instituta maiorum neglexerunt, & imperitiae aus concitatae multitudinis iucundi esse voluerunt, omnes fere reipublicae praemas dependerunt: & in Orat. pro domo sua ab inir., In multitudine viciosissimum, ait, varietatem & inconstantiam & crebram tanquam tempestatum sic sententiarum commutationem.* Sed quod *vniri* agunt, ibi singulis non eadem actio, non idem circa actiones iudicium, sed cum stent pro *vna persona*, vnum quid egisse omnes intelliguntur.

f) Tales *vniones* ad certum finem indigent speciali partium consensu, vt coalescant in talem vnionem, siue iam consensus sit *absolute liber*, siue ex *hypothetica* necessitate productus. Neque enim vllum certius amicitiae vinculum, quam consensus & societas consiliorum & voluntatum, ait CICERO orat. pro Cn. Plancio. Dum vero in talem vnionem consentiunt, vtrunque oritur obligatio, & in hac nexus seu vinculum societatis consistit, cum obligatio ipsa definiatur eleganter per *vinculum iuris*, vi cuius aliquis ex necessitate ad praestandum quid alteri adstringitur.

g) Etiam

circa eundem finem *cooperatione*, g) licet nunquam expresse inter se conuenerint, id quod tunc maxime fieri censendum est, quando ex *necessitate* quadam *hypothetica* plures conglutinantur.

§. IV. Vnio autem illa societatem vel *aequalem* vel *inaequalem* producit. Illa h) fundatur in simplici plurium inter se vnitorum obligatione, qualis deprehenditur in coalitione & systemate plurium ciuitatum, quarum singulae sepa-

g) Etiam *re ipsa* potest societas contrahi, l. 4. de soc. Dn. HERTIVS de societ. fact. constit. & possunt plures incidere *ex accidenti* in societatem, praeter antecedentem deliberationem. In magnis societatibus ordinarie hoc in casu praecedit aliqua *necessitas*, qua posita plures, eadem necessitate pressi, non possunt non in *unionem* illam consentire, & inde ad communem finem cooperari. Sic fieri potuit primis temporibus, vbi latrociniorum libertas late patebat, vt plures segreges familiae contra vim communem se coniunxerint *ipso facto*, vt eo securius possent communi hosti resistere, ita vt, depulso coniunctis viribus hoste, semper in illa vnione perseverauerint, accedente nexu *vicinitatis*. Simile exemplum concipi potest in peregrinis, diuersis ex locis venientibus, & ad litus ignotum appulsis, qui si ab incolis illius terrae vel insulae vel etiam in ipso itinere a latronibus male habeantur, *absque praui deliberatione* conspirare possunt ad commune malum propellendum, cum naturale sit, vt in communi periculo, etiam maxime inter se ignoti, socii fiant.

h) *Aequalis* ita dicitur, quoniam non regitur a superiori, ab omni libera est imperio & subiectione, & tun-

separatas suas habent rationes, ita tamen vnitæ, vt, quæ ad communem defensionem spectant, *coniunctim* sint expediendæ.

§. V. Societates *inequales* fundantur in *imperio* & *subiectione*, quæ licet plures sint, tamen inter eas eminet *civilis*, cum plures ita vniuntur, vt vel vnius voluntati vel vni concilio se obtem-

fundatur in *simplici obligatione* vel *federe*, & communiter iuramento constringi solet. Hic nexus ex præcedente pacto expresso desumi potest, præsertim si plures ciuitates liberæ & ante separatæ ita coalescunt, & expresso federe inter se conneſtuntur. Verum & *ipso facto* seu *tacite* quoque hic nexus concipi potest, dum vinculum, quo plures prouinciæ sub vnius imperio hætenus continebantur, ex variis interuenientibus mutationibus ita laxatur, & communi imperio subducitur, vt singulæ quidem ciuitates ad *autonomiam* perueniant, *vinculum* tamen *systematicum* quoddam supersit. Scilicet vinculum illud prius, quo omnes olim sub vnius imperio erant compositi, mutationibus interuenientibus, & potestate imperantis paulatim remissa, mutatur ex postfacto etiam re ipsa, sed absque omni expressa & noua confederatione, in aliquod *systematicum*, quamuis non ita *ordinatum* & *regulare*, vti si expresso federe plures separatæ ciuitates coalescant, quia semper manet studium retinendi, vt & alia incommoda. Idem vinculum æquale cernitur in *cæribus ecclesiasticis*, vbi inter ipsa membra nullus concurrat *imperii* & *subiectionis* respectus, vt de aliis collegiis in ciuitatibus nihil dicam.

2) Im-

obtemperaturos promittant, i) vt eo efficacius omnium *vna voluntas* operetur.

§. VI.

i) Imperium *vnus* vel concilii alicuius vim insignem addit societati, quia sine hoc negotia societatis effectum fortiri commodè non possunt. Sunt homines ad dissentiendum procliuēs, & præterea ad rupturam vinculi & nexus communis faciles; hinc talis vis coactiua accedere debet, quæ plures in coniunctione detinet, ne facile inde auelli possint. Optime SENECA lib. de clem. c. 4: Ille (imperans) est vinculum, per quod res publica cohaeret, spiritus vitalis, quem tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus & præda, si mens illa imperii subtrahatur. Hoc collineat CICERO lib. III. de LL. aicens: Nihil tam aptum est ad ius conditionemque naturæ quam imperium, sine quo nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. E contrario quoties hic nexus civilis, qui unionem fundat & sustinet, turbatur, pessima reipublicæ facies nascitur. De Mithridate, bellum Romanis inferente, FLORVS lib. III. c. 5. n. 5. hæc refert: Spem & fiduciam dabant nostra vitia: quippe cum civilibus bellis disiungeremur, inuitabat occasio nudumque imperii latus ostentabant procul Marius, Sylla, Sertorius. Differt hæc societas multis modis ab equali. In illa receditur a statu naturali, quæ inter paciscentes seu socios æquales salua manet. In illa vinculum seu nexus arctius stringit propter imperium & eidem cohaerens ius cogendi; in hoc vero laxius vinculum adest, in sola & simplici obligatione consistens: ibi oritur ordo imperandi & parendi, hic manet equalitas inter socios. Ibi omnia iura summa penes vnum vel concilium aliquod sunt, quoniam imperan-

§. VI. Quemadmodum vero in societate civili *inequali* est *consociatio* aliqua plurium inter se, & deinde *submissio* omnium vnus personæ vel integri alicuius concilii voluntati; ita hæc societas ante supponit consociationem aliquam æqualem. *k)* Non enim potest submissio vnus vel concilii imperio concipi, nisi adfuerit multitudo vel societas aliqua hominum æqualis.

§. VII. Oritur hæc societas æqualis ciuitatem præcedens variis ex causis: (I.) ex *mutua cohabitatione*, dum ex vna stirpe plures nascuntur & vnam coniunctim incolunt terram. Hi
colli-

perantis voluntas est voluntas totius reipublicæ, & hinc, iudice CICERONE lib. 1. de offic. intelligere debet, se gerere personam ciuitatis: est in statu æquali quædam tantum communicantur.

k) Qualemcunque enim concipias imperii modum, siue *violentum* siue *voluntarium*, tamen nec violentus potuit effectum habere, nisi adfuerit cætus quidam hominum communi nexu conglutinator, qui per vim sub imperium redigeretur. Neque enim concipi potest, singulos homines ab vno instar ferarum bestiarum fuisse occupatos, & in vincula coniectos, donec sufficiens numerus adfuerit, quibus imperare victor potuisset. Et huc respicere videntur, qui duplex pactum constituunt, vti PUFENDORFFIUS lib. 2. c. 2. §. 3. D. HERTIUS de modo constit. ciuit. sect. 1. §. 2. Hæc itaque societas non est ciuitas, sed imperfecta quædam consociatio, dum manet æqualis, & singuli adhuc nullius imperio subsunt.

l) Sup-

colliguntur inter se *tacito* aliquo *pacto*, l) dum inter se vicini, cognati, & cohabitantes sunt. Atque exinde, ni me omnia fallunt, ciuitates Cainiticæ primæ & Nimrodicæ ortæ.

§. VIII.

Supposui iam antea, posse vnionem etiam ipso facto vel tacite fieri, quæ certe naturalissima videtur fuisse in cohabitantibus, postquam multiplicatum genus humanum fuit. Quamuis enim plures semet disiunxerint, aliasque terras incoluerint, id tamen de omnibus asseri nequit, præsertim si Cainiticam ciuitatem respicimus. Omnes subditi a Caino videntur descendisse, adeoque non putandum est, statim Cainum, vbi a patre secessit, cum familia ciuitatem extruxisse, sed postea demum, vbi admodum multiplicata erat eius soboles. Debuere enim esse, quibus imperaret. Hi itaque primum ipsa cohabitatione inter se conglutinati sunt, cui postea Caini imperium eo modo, quo cap. antec. dictum, accessit. Nam Gen. IV, 16. simpliciter dicitur, quod habitauerit in terra Nood: sequenti commate demum additur, quod postea edificauerit ciuitatem, scilicet prole eius admodum aucta, & in plures iam familias sparsa. Neque obstat, quod iam ante videatur Cain inter suos magnam obtinuisse auctoritatem, antequam ciuitatem conderet, quod negari nequit, quia omnium cohabitantium communis pater erat; verum hætenus quidem imperium ciuile exercuisse non videtur, sed tunc demum, vbi suos ad deprædationes & truculentiam exercendam instituit. Si Nimrod imperium consideras, eo tempore filii Noë quidem diuersi erant, admodum tamen probabile est, nonnullos in eadem coniunctos mansisse vicinia & cohabitatione, donec in multitudinem exereuerint, vbi itidem singuli

§. VIII. (II.) Corrupto genere humano & in varia scelera vergente, coalita quoque fuisse videtur *multitudo quedam* impiorum ad scelera & deprædationes perpetrandas, *m)* vti cap. antec.

singuli sui iuris erant, *naturali* tamen *cobabitatione* in vnam collecti multitudinem.

m) Postquam homines a vero Deo semel desciverant, vix aliter fieri potuit, quin hanc *ἀσέβειαν βίαν* exercerent, præsertim si posteros ex *Cainitica* prosapia respicimus, qui a patre, latrone, ad hoc vitæ genus optime instructi & assuefacti fuisse videntur. Atque huc spectant quoque *NOMADES*, vti vocantur, qui sunt *multitudo indomita*, de raptu vivens, nullique certæ re di addicta; quales videntur fuisse Hunni, de quibus *AMMIANVS lib. 30: omnes sine sedibus fixis absque lare vel lege aut ritu stabili dispantur, semper fugientium similes cum carpentis, in quibus habitant; & paucis interiectis: hoc expeditum indomitumque hominum genus extrema prædandi cupiditate flagrans immani per rapinas finitimorum grassatum & cades ad usque Achaiam peruenit; & aibi: aguntur nulla servitute regali, sed tumultuario primatum ductu contenti perrumpunt, quicquid inciderit. Ipse ARISTOTELES lib. 1. Polit. cap. 5. inter vitæ genera diversa collocat piraticam seu prædatoriam vitam, hancque naturalem vocat. Immo addit, quod aliquando pastoritia & prædatoria coniungi soleant. Ex quo tamen pessime inferit, artem bellicam natura factam vilem ad acquirendum, imò studium venatorium partem eius esse, quo deceat vti aduersus feras & hominum genus, quando homines, a natura facti ad parendum, imperium subire recusant, quasi tale bellum natura iustum sit. Similia docet *HOBBESIVS, Beibmeri I. P. vniu. L tract.**

antec. vidimus. Neque defunt exempla, ex latronum colluue tandem erectas fuisse ciuitates. *n*)

§. IX.

tr. de ciue c. 5. §. 2. vbi etiam hanc *ἀνεξικία* ex iure naturali defendit. Verum profluxit hæc sententia ex primo illo falso, quod humanum genus steterit absque vilo vinculo seu obligatione. Rectius FLORVS lib. III. c. 6. n. 1. asserit Cilices, perditos furiososque latrones, sublatiis commerciis, rupto fœdere humani generis, maria bello quasi tempestate præclusisse. Hoc sensu quoque CICERO lib. V. in Verrem cap. 29. piratas & latrones vocat *hostem communem gentium nationumque omnium*, quod vinculum generis humani tollant, in quo tota ratio iuris naturæ, quies gentium, pax omnium & singulorum consistit. Nilominus tamen antiquitus hæc vita adeo putabatur iusta, VI PLVTARCHVS in vita Camill. f. 136. referat, Brennum ius hoc antiquissimum vocare, eoque non modo bestias vt, sed (quod horrendum dictu) ipsum Deum.

- *) Ex huiusmodi colluione hominum facile regna vel respublicas potuisse tandem nasci, AVGVSTINVS lib. XIV. de ciuit. Dei c. 4. satis apte obseruat: Hoc malum, inquit, si in tantum perditorum hominum accessibus crescit, vt & loca teneat, sedes constituat, ciuitates occupet, populos subiuguet, euidentius nomen regni assumit. De Viriato refert FLORVS lib. II. c. 17. n. 15. quod ex venatore latro, ex latrone subito, & si fortuna cessisset, Hispania Romulus factus fuisset, h. e. fundator imperii Hispanici, sicuti Romani fuerat Romulus, quo ipso, Viriatum comparando cum Romulo, satis ostendere videtur, ipsam Romulum quoque

§. IX. (III.) Imo qui detestabantur hoc vitæ genus, quamvis forsan pauci fuerint, ab his deprædatoribus tamen vix aliter potuere esse securi, nisi etiam coalescerent in quandam multitudinem, & *mutuam defensionem* sibi promitterent. o)

§. X. Hæc *multitudo* coalita ab initio sine dubio admodum *rudis* p) fuit, & vix est, vt expressum pactum vbique fingi possit, ob tantam animorum dissensionem; sed ipso facto se coniunxisse homines videntur, rationibus status naturalis sic ferentibus, ex quo *pactum* aliquod *tacitum* erui potest, tamen adhuc valde inerme, postquam nemini videbatur adempta recedendi facultas, neque certa & peculiaris confederatio capita familiarum præcise obstringebat.

§. XI.

que ex latrone ducem & fundatorem imperii factum fuisse, vti infra §. 15. *lit. x.* ostendo.

- o) Hinc collegiorum seu societatum æqualium originem repetit BODINVS *de republ. lib. 2. c. 7. p. 513.* quæ ex hac consociatione, mutæ defensionis causa inita, orta. Videlicet necessum fuit, vt societates ab illis, qui non eadem licentia deprædandi vterentur, inirentur, quo coniunctis viribus tuti esse possent. Huc spectare videtur fœdus Abrahami cum Mamre & fratribus eius, quod *mutæ defensionis* causa initum fuisse videtur, vti ex euentu apparuit. Hæc itaque multitudo suo iure vixit, singuli suas rationes separatas retinere, coniunctim demum agentes, quando omnium periculum imminabat, ad exemplum plurium ciuitatum systematicarum.

- p) Ideo *rudem* hanc multitudinem voco, quoniam cer-

tis legibus ab initio non fuit ordinata, per quas nexus conuallidatur, dirigitur, & efficaciam certam accipit. Consensisse *ipso facto* videntur, dum (1.) cohabitantes se non seiunxere ab aliis vicinis, quod potuissent facere & plurimi etiam reapse fecere: (2.) dum ad eundem finem sese applicuerunt, latrones quidem ad communem latrocinandi licentiam, reliqui ad communem defensionem. Neque in tam rudi multitudine, vbi singuli adhuc separatim agere potuere, aliquod commune imperium, quod reipublicæ proprium est, concipi potuit, saltem ab initio; sed qui noluit amplius communi placito interessere & consentire, recedere potuit, id quod naturale est in omni collegio, vt quilibet vel consentire vel recedere debeat; neque adeo *vis coactiua* in reliquis fuit, aliquem cogendi, vt conspiraret. Vnde quoque ante Nimrodi imperium non legimus, singulis fuisse impedimenta ab aliis vi imperii posita, ne nouas sedes quærere possent. Quin & Nomades inter se omnimoda libertate egisse videntur. Nec defunt populi, qui absque imperio ciuili inter se viuunt, vti ex IOSEPHO ACOSTA refert Autor *tr. du gouvernement ciuile*, c. VII. §. 8. vbi ait: *Il y a des grandes & fort apparentes conjectures, que ce gens la (parlant des gens du Perou) n'ont eû durant long temps ni Rois, ni communautez, mais qu'ils ont vescu, & sont allez en troupes, ainsi que sont aujourd' huy ceux, qui habitent la Floride & comme pratiquent encore les Cheriquanas & les gens de Brasil & plusieurs autres nations, qui n'ont pas certaines Rois, mais qui suivant que l'occasion de la paix ou de la guerre se presente, choisissent leur capitaines, selon leur volonte.* Ceterum ab initio ex paucorum familia talis multitudo constitit, quæ paullatim vel per nouas generationes vel ipontaneas adiunctiones incrementa cepit, quod in latronum colluue facilius fieri potuit, quo magis homines primæuo in statu ad vitam *auspicant* tracti fueri.

q) Con-

§. XI. Quo minus autem piorum consortium *q*) recessit a viis diuinis, eo sanctius quoque hunc *nexum simplicem* inter se coluere, *r*) eoque minus inter eosdem aliud præterea vinculum videtur necessarium fuisse.

§. XII.

q) Consortium etiam aliquod piorum fuisse, apparet ex sacris litteris, maxime ubi *pastoriam vitam* egerunt. Abrahamum in sua familia ultra 300 dicitur habuisse seruos, in familia sua natos, ex quibus plerique pastores fuisse videntur, quos ad Dei verum cultum instituerat. Notanter *Gen. XXVI, 14.* legitur, quod Isaac creuerit, & multum familiæ seu famulitii habuerit, adeo ut etiam Philistæorum inuidiam propterea incurreret, ut, quacunque in re poterant, commodis eius offerrent, obturando puteos & puluere opplen- do, & contra leges fœderis Isaacum secedere finibus iubendō. Verum quia tandem in *amplissimam* excreuerat familiam, metu adducti pacem fœdere sanctis- simo cum eo iniere, cuius potissimum caput erat, *ne ullum malum eis inferret*, quod sane indicium est, familiam Isaac fuisse amplissimam, quamuis absque *rei publicæ* figura. Imo vult forsan Philistæi Isaacum opprimere in herba, ut ira loquar, potuissent, ab hac violentia tamen abducti videntur fuisse, quod agnosce- rent, peculiariter ei Dominum adesse, uti ipsi faten- tur, adeoque se superiores fore contra Deum sperare non poterant.

r) Familiam Abrahami optimo & firmissimo nexu co- hæsisse, non adeo mirandum, quoniam *timore Do- mini* regebatur, ut adeo non necessum esset, per modum *regis* vel *imperantis* eidem præesse, quod

§. XII. Enim vero quemadmodum impii vinculum naturale, quod est inter omnes homines, varie diuulsere, ita facile iudicari potest, nexum illum, quo multitudo quædam congregata erat, valde fuisse infirmum, imo haud adeo aptum, vt per illum diutius potuerit in suo statu conseruari. s)

§. XIII.

quod nullibi legitur. Pietas autem familiæ ex eo elucescit, quod Abrahamus seruum suum seniore[m] seu procuratorem miserit, vt filio suo vxorem quæreret, in quo actu euidentissima *pietatis* signa serui procuratoris apparent. *Gen. XXIV.* Equidem expeditum est, in hac familia Abrahami & Isaaci fuisse societatem *inæqualem*; inde tamen societas *ciuilis* statim colligi nequit. Familia amplissima fuit, in qua eo minus *remediis coactiuis* opus fuisse videtur, quod *timore Dei* regeretur. Imo antea *Gen. XIII.* Abrahamum cum Lotho in consortio fuisse legimus; at nullas ibi imperii respectus, nulla inter eosdem prerogatiua: singuli proprias coluere familias. Et cum non possent amplius cohabitare, propter ingentem magnitudinem familiæ, rixis inter vtriusque pastores ortis, tandem sese seiuungere coacti sunt, vbi certe obseruatione intimo-ri dignum, quod tanta animorum consensione sese seiuunxerint, *pacis causa*. Quodsi tale inter impios consortium fuisset, alter alterum opprimere tentasset; sed vinculum inter Abrahamum & Lothum sanctius erat, quam vt inde posset aliquid mali euenire.

- s) Postquam *impii* congregati, & coniunctim aliis vim inferre non censuere nefas, quid mirum, si inter se ipsos quoque latrocinia, depredationes, aliaque facino-

§. XIII. Vtut itaque nihil consultius fuisset, quam vt *vinculum* aliud *arctius* accederet, quo præter *simplicem obligationem* indomiti per coactionem quandam continerentur in officio; ex statu tamen eiusdem temporis facile conii-cere licet, homines ita congregatos non *pacto* aliquo *expresso* inter se conuenisse, et de imperio summo alicui vel concilio concedendo, quia status ille libertatis turbidus, in quo singuli erant, tale pactum ordinatum non admittit.

§. XIV.

cinora exercuerint? Neque exempla desunt, gentes in semet ipsas latrocinia exercuisse. Vid. *rom. 7. obseru. Hallens. 6. §. 6.* Eleganter *Prou. I, 11. seqq.* describitur *impiorum status*, quod quidem contra pios se coniungant, sed vt *vers. 18. 19.* additur, deinde sibi ipsis infidias struant. At nec cohabitantes aut vicini, qui ex vna gente collecti erant, firmiori nexu conglutinati erant, partim quia nullius communi imperio regerantur, partim quia singuli, quæ sua sunt, quærebant, non quæ ad commune consortium spectabant. Non itaque verosimile est, talem societatem, in quam plerique inciderant, diutius substituisse.

- *) Talem processum plerumque Politici sibi formant: (1.) quod homines inter se conueniant, se velle e *libertatis statu* exire, quo ipso se coniungere videntur, & hoc est primum pactum. (2.) Addunt, alteram deliberationem institui de *modo exeundi*, scil. per *imperia*, cum alius tutior modus reperiri non possit. (3.) Tertiam formant de *forma*, cum non omnibus eadem placeat. (4.) Hanc electam sequi aiunt *submissionem*, &

L 4

(5.) acce-

(5.) acceptionem eius, cui summum imperium deferant, qualem processum in cerebro suo sibi imaginatus est ADRIANVS ROVTVYN in *polit. contr.* §. 17. Quæ omnia in hunc finem adducuntur, quasi homines in statu maxime pacifico hæc inter se agere potuissent. Eundem quoque processum format RVFENDORFFVS *lib. VII. cap. 2.* Ex quibus concludunt, per translationem imperii in vnius vel collegii personam singulos promittere, se velle, quod imperans vult, adeoque se obedientiam eidem præstituros. Eandem ideam construendarum ciuitatum ob oculos habuisse videtur DION. HALICARNASS. *lib. II.* dum refert, deliberationes Romuli cum populo institutas super forma reipublicæ eligenda. Ait enim, Romulum concionem conuocasse, formasque receptas rerumpublicarum proposuisse, & tandem dixisse: *Equidem quamcunque reipublicæ formam constitueritis, ad eam recipiendam paratus sum, nec me indignum puro, qui aliis imperem, nec alteri recuso parere.* Tum populus, seorsim communicato inter se consilio, primo monarchicum seu regium statum approbasse, deinceps hunc honorem Romulo derulisse, eaque delatione is acquiescisse dicitur. Vtrum tam placide & deliberato consilio hæc ita acta fuerint, subdubito, si ferociam Romuli & populi intueor. Quicquid sit, valde vereor, ne communis philosophia circa structuram ciuitatum eo ordine, quo proponitur, vnquam obseruata fuerit. Nam (1.) status turbidus, in quo homines primi erant, tales deliberationes pacificas haud admisisse videtur, qualem statum primum *cap. 1.* perlustrauimus. (2.) Cum tot potentes & oppressores antiquitus existisse dicantur, non est verosimile, homines potuisse adduci, ut sponte se vnius imperio subderent, cum singulis resistendi innata erat cupiditas, singulique libidine imperandi raperentur. (3.) Ne vestigium quidem vllum de eiusmodi placidis pactis exstat, sed omnia olim per vim acta esse apparet. (4.) Pii potius habiles fuissent, ut inter se ita pacifice egissent, & imperium ali-

aliquod crexissent, quod tamen non legitur. Et si vel maxime (5.) populus quidam in *imperium* huius vel illius consenserit, id tamen factum vel inde est, quod vel ei amplius resistere non potuerit, vel quod iam esset subactus per grauiorem alterius potentiam. Hæ tamen rationes, vtut statui humani generis conformes videantur, non potuerunt autorem tractatus *du Gouvernement civil* a sua dimouere sententia, qua in *omni origine societatis civilis* supponit *consensum* eorumque *expressum & liberum*. Nam inter alia *cap. VII. §. 8.* etiam contendit, ne quidem ex *patria potestate* potuisse imperium civile nasci, absque consensu libero & expresso. *Toutes leurs sociétés politiques*, ait, *ont commencé par une union volontaire & par un accord mutuel de personnes, qui ont agi librement dans le choix, qu'ils ont fait de leurs gouverneurs & de la forme du gouvernement.* Verum cum auctor statui populari admodum indulsit, non mirum est, quod inclinationi suæ conformes dederit conclusiones, quæ tamen cum nimis leui naturæ humanæ consideratione coniunctæ esse videntur, quam iam fufius exeuifi. Equidem ait §. 10, quod historiæ doceant, *que les gouvernemens du monde, qui ont commencé en paix, ont esté fondez de la manière que nous auons dit.* Verum, vti iam *cap. antec.* ostendi, pleraque imperia extra statum pacis orta sunt, & quæ in pace orta videntur, plerumque tamen inuitis & reluctantiis subditis nata sunt, saltem vt non sponte & ex libera voluntate in imperium consenserint, si plerorumque imperiorum & mutationum civilium initia intuemur. Consenserunt quidem, sed vel tacite vel coacte, & non eo modo, quem doctissimus autor, quem *LOCKIUM* esse volunt, ad maiorem populo libertatem conciliandam, animo suo repræsentauit. Meretur interim elegantissimus Liber, qui sedulo legatur: vtut enim, quo eo fortius ab *HOBBSIO* dissentiret, itidem in alterum extremum propendere videatur, sicuti ipse *HOBBSIUS* in alterum

§. XIV. Itaque, vti ex *cap. anteced.* constat, probabile est, *vinculum arctius*, per *imperium* scilicet, hisce societatibus accessisse; partim per violentam quandam intrusionem vnius personæ, cui, postquam quosdam in suam sententiam traxit, reliqui resistere non potuere; partim quod sensim & pedetentim alicuius imperium confirmatum sit, cuius in tali congregatione *summa* semper *autoritas* fuerat. *u)*

§. XX.

extremum prolapsus est, vt fortius monarchomachis contradiceret; ita tamen *studium popolare* temperauit, vt facilius possit tolerari. Loquor autem de prima *genesi ciuitatum*: postquam enim semel ciuitas ab antiquo est constituta, facilius contingere potest, vt tales desuper deliberationes instituuntur, vti apparet in *republica Iudaica*, quæ reges sibi a Deo deposebat; quin etiam post regifugium tales deliberationes susceptas fuisse in populo Romano, docet DION. HALICARN. lib. IV.

u) Hi duo modi *imperiiorum* introduçtorum magis conueniunt statui primæuo turbido. Iam dictum est, multitudinem certorum hominum ab initio fuisse plerumque rapinis adsuetam, neque adeo credibile est, hosce homines pacis gratia coiuisset, multo minus imperium ita placide inter se condidisse, vti plerique credunt. Equidem quosdam se iunxisse *defensionis causa*, dictum est, adeoque sine optimo ducti videntur: non tamen inde statim sequitur, vt iidem liberrimo consensu alicui summum imperium detulerint, quin potius cum libertas naturalis tam innata omnibus fuerit, potius credibile fuisset, *Democratiam* quandam inter eos fuisse erectam, quippe quæ non adeo recedit a statu naturali. Attamen id constanter historici negant, & reges ab initio tenu-

§. XV. Prior modus perspicuus est ex historia de *origine imperiorum*. Cum enim colluies latronum vix fingi possit absque duce quodam, nihil facilius contingere potuit, quam ut hic per *violentiam*, tum cohortem, cuius dux erat, x) tum alios, in quos latrocinia exercuerat, sub suam tandem redigeret potestatem perpetuam, vti ex Nimrodo aliisque apparet.

§. XVI.

tenuisse imperia asserunt, in quorum potestatem populus liberati assuetus se non facile dedisse praesumitur. Unde pactum aliquod expressum antecedens imperium vix fingi potest.

- x) Licet multitudo quaedam indomita ad tempus consentire potuerit in imperium ducis, latrociniorum exercendorum causa, inde tamen imperio perpetuo & civili eiusdem se sponte subiecisse dici nequit, sed potius illud ipsum ex postfacto sensum & pedetentim accessit. Hoc modo Tacfarinas apud TACITVM lib. II. *annal.* imperium quoddam condidit. Is natione Numida, in castris Romanis auxiliariis stipendia meritis, mox defector, vagos primum, & latrociniiis sueros, ad praedam & raptus congregare; dein more militiae per vexilla & turmas componere; postremo non incondite turbae, sed Musulanorum dux haberi. Imo si dicendum quod res est, existimarem initia Romanae reipublicae ex eodem fonte esse repetenda. Omnem superat probabilitatem, Romulum civitatem condidisse, incolas tamen defuisse, & urbe condita demum ex omnibus quasi elementis corpus unum congregasse, ut refert FLO-
RVS lib. I. c. i. n. 9. Quin potius constat ex traditis DION.
HALICARNASS. lib. i. aliorumque, constituisse populum a Romulo collectum & turba quadam scelerata,
adeo

§. XVI. Posterior modus illorum congregationibus societatibusque conueniens est, qui *defensionis causa* ab initio conuere, absque vlla tamen imperii ratione. Sed quia in eiusmodi societatibus facile contingere solet, vt plebs auctoritatem alicuius viri primarii sequatur, y) nasci inde paullatim *imperium* solet, præsertim cum *autoritas* potissimum eos commendet, qui ambitione ducuntur, quæ speciem alicuius singularis virtutis præ se fert.

§. XVII.

adeo vt credere fas sit, primitus Romulum ducem latronum fuisse, vt supra quoque §. 8. *lit. n.* dictum est.

y) Id vel maxime in *Democraitiis* apparet, quæ graue periculum subeunt, ne mutantur in Monarchiam, si vnus viri autoritas maxime apud plebem valeat. Quidni id etiam contingere posset in eiusmodi societatibus, vbi nulla adhuc viget imperii ratio? Nam vnus autoritate sua sæpe plus pollet, quam plurium rationes in contrarium. Omnes præiudicio autoritatis ducimur. *Prima dominandi spes in arduo: vbi ingressus fueris, adfunt studia & ministri.* TACIT. lib. IV. *annal.* c. 7. Fac itaque, in tali societate, quales ab initio fuisse probabile est, exstitisse viros summæ autoritatis, quales Nephilæi fuisse in sacris leguntur, obsequii alicuius gloria illis deesse non potuit. Nam ex autoritate cultus, & spontanea obsequii exhibitio: ex hac approbatio omnium negotiorum ab eo susceptorum sequitur, præsertim si omnia placide agat. Si qui sunt, qui reclamant, a cetera plebe, autoritate decepta, absterrentur, hinc adest primus gradus ad thronum, ex quo tandem populus huius imperium in omnibus agnoscere inci-

§. XVII. Sic itaque nexus hic novus constituitur, non tamen semper *ex condicto*, sed consensus populi si quis adest, magis ex *patientia*, & *taciturnitate longi temporis* educitur. z)

§. XVIII.

incipit, & cum ab initio hominum *ætas longæva* erat, certe intra 100. annos alicuius autoritas ita crescere poterat, ut postea populus imperio eius adfueris sponte tandem eidem obedierit, præsertim si eius imperium ab initio fuerit lene, licet postea magis magisque in duritiem exereuerit. AVGVSTVS primum autoritatem liberalitate & comitate erga plebem aliisque artibus sibi conciliauit, & ita tandem rempublicam penitus occupavit. Qua semel occupata, de imperio deponendo in speciem egit, reuera tamen tantum in hunc finem, ut imperium sibi consensu volentium & sponte cupientium confirmaret, ne viderentur coacti sub vnus imperium concessisse, DIO CASSIVS lib. 53.

- z) Id præclare observavit HUBER *de iure ciuit. lib. II. S. 2. cap. 5. n. 19.* ubi fatetur: *translationem illam imperii non semper adeo liquide clareque multitudinis consensu fieri, sed patientiam sæpius & taciturnitatem longi temporis pro consensu haberi.* Inde est, quod hisce in casibus imperantes illimitata nec ullis pactis restricta vrantur potestate, qui hoc modo ad imperium euecti sunt. Quando itaque dictum est, imperiorum originem arcessendam esse ex quorundam *violenzia vel libidine imperandi*, id eo tantum pertinet, quod populus non libere & sponte & quidem ab initio in translationem consenserit, non vero quasi plane nullo modo ex postfacto consensum suum in imperium dederit, ubi non amplius dissentire expediebat. Hoc enim extra dubium positum est, populum, quamdiu adhuc

§. XVIII. Ex hoc consensu populi oritur *submissio propriae* cuiusque *voluntatis* voluntati imperantis, a) quousque submittere eandem potuere, salvo semper *humanitatis & conscientiae* propriae vinculo.

§. XIX.

huc resistit & sola violentia continetur, non posse imperium vires habere morales, sed manet status belli. Neque enim *lex naturæ*, ut inter pecudes, sic inter homines potestatem & imperium valentioribus dedit, ut ait PLINIVS, in paneg. c. 38. in f. sed imperium deum ex superueniente consensu nascitur. Vnde hodie in bellis hoc iuris esse solet, ut devictæ ciuitates statim homagium præstare teneantur, quo ipso consensum suum in subiunctionem declarant, sicuti quoque victor eo ipso, quo homagium recipit, se declarat, quod devictos non amplius in hostium, sed subditorum numero in posterum habere velit.

a) Inde obedientia arcessenda, in qua reuera submissio hæc cernitur. Ante hanc civilem statum singuli æquales erant, singulis datum erat arbitrium propriarum actionum, ad hunc effectum, ne alter iure alterius actiones diiudicare, & ut suas actiones ad ipsius arbitrium institueret, prætereundum posset. At ubi ex hoc statu recedunt, singuli eo ipso renunciant huic iuri, se submittentem voluntati alterius, in quo inprimis illud continetur, ne vlla amplius resistentia uti, sed in commune ad salutem totius corporis civilis cooperari velint. Est enim *respublica* quodammodo corpori humano similis. Vtrumque enim est compositum, & constat ex multis partibus, quarum singula nec eandem vim habent, nec usus pares exhibent. Si igitur humani corporis partes singula proprium sensum & propriam

vocem

§. XIX. Contra in *imperante* oritur α) *ius* dirigendi actiones eorum, qui se eidem submiserunt,

vocem separatim accipiant, deinde orta inter eas seditione reliquæ omnes partes conspirent contra unum ventrem, & pedes dicant, sibi totum corporis onus incumbere, manus vero, se artes exercere & victum comparare & cum hostibus pugnare &c. Si igitur hæc ipsis placeant, & nulla corporis pars amplius faciat suum officium, fieri ne potest ullo modo, ut corpus diutius duret, ac non intra paucos dies fame, pessimo mortis genere, consumatur? Nullus certe est, qui possit aliter dicere. Eodem sane modo & de civitate sentiat. Nam & hæc quoque constat ex multis & dissimilibus gentibus, quarum unaquæque proprium reipublicæ usum præbet, ut membra corpori, &c. DION. HALICARNASS. lib. VII. ubi pluribus hæc egregie illustrantur. Sic itaque ad auertendam eiusmodi animorum dissensionem arctius vinculum requiritur, ut una quasi sit omnium voluntas, quæ antea erat varia, discors, & sic ad vitam civilem fere inepta. Refert FLORVS lib. IV. cap. 3. n. 5. & 6. AVGVSTVM percussam undique & perturbatam ordinasse imperii corpus, quod ita haud dubie nunquam coire & consentire potuisset, nisi unius præsidis nutu, quasi anima & mente regeretur. Quemadmodum TACITVS lib. 1. Hist. cap. 1. idem confirmat, aiens: omnem potestatem ad unum conferri pacis interfuisset. Optime SENECA lib. I. de clement. cap. 3. in f. Hæc immensa multitudo, ait, unius animæ circumdata, illius spiritu regitur, illius ratione flectitur, pressura se ac fractura viribus suis, nisi consilio sustineretur.

β) Ius

runt, & simul (3) *obligatio*, b) cum recipiens populum in suam potestatem omnia illa promississe videatur, ad quæ ex legibus naturæ de pace & securitate præstanda obligatur.

§. XX. Quamvis itaque in ipsa subiectione adsit aliquod *pactum*, saltem *tacitum*, inter imperantem & parentes, non tamen *obligatio* inde orta eiusdem roboris est, sed imperantis *im-*
perfe-

b) Ius illud ad *obligationem* quandam esse adstrictum, inde probatur, quia e statu *resistentiæ mutue* in statum *pacis* transeunt, neque aliter *imperium* & *obedientia* subsistere potest, nisi *pax* & *securitas* promittatur. Nam sicuti vinculum *humani generis* tollitur rupta pace, ita multo magis tolleretur vinculum *ciuile*, nisi hæc tacite subditis promissa censeretur. Imo cum iam ex lege naturæ ad hoc quilibet extra omnem *statum ciuilem* obligetur, reuera nouum quid in hac obligatione principum non videtur contineri. Neque aliter potuere subditi in subiectionem consentire, quam hac salua. Quod itaque nec mutari nec tolli potuit, imo quod natura societatis ciuilis postulat, id omnino videntur imperantes promississe. Breuiter: instituta *republica* aut manet status belli, aut desinit. Prius asserere velle, absurdissimum foret, quia in statu belli nulla *unio ciuilis* concipi potest: posterius ubi asserimus, necessario *statum pacis* supponere debemus, quo posito *leges pacis* per se iam vigent. Dum itaque (si vel maxime ex principiis HOBBSII iudicium ferendum esset) imperans subditos in *statum pacis* recipit, hostilitatemque deponit, non potest non quoque securitatem, fidem & pacem iure naturæ debitam illis *ipso facto* promittere. Equidem deficit

perfecta, coactionis externæ nescia, sed subditorum *perfectior*. c)

§. XXI. Minime itaque concedendum HOBESIO, imperantem nullis se *pactis*, adeoque nec *tacitis*, obstrinxisse populo: d) nam eodem modo

ficit *promissio expressa*, ipsa tamen *receptio* implicite talem promissionem in se complectitur.

c) Hæc diuersitas est omnino notanda contra Monarchomachos, qui dum populo concedunt arbitrium in actus imperantium, eique ius resistendi largiuntur, reuera *obligationem principum perfectam* h. e. cum *vi coactiua* coniunctam, esse volunt. Verum populus dum se submittit alterius arbitrio, omne ius *resistendi* & *co-gendi*, quod ei in statu naturali compete-bat, a se abdicat, eidemque renunciat, quia (1.) non posset conferuari vnio reipublicæ & imperium eiusdem, si populo ius indulgeretur resistendi principi; quin quod (2.) ita rursus status naturalis seu bellum concitaretur, cui semel renunciarunt. Denique si princeps (3.) *externa obligatione* teneretur subditis, populus catenus haberet imperium in principem, vel saltem eidem par esset, quod rursus cum statu civili & nexu hoc arctissimo pugnaret. Neque eo ipso tollitur vinculum inter *principes* & *subditos*, licet *inaequale* sit; nam obligatio hic quidem adest, sed *ex accidente* vim suam amittit propter subditorum renunciationem. Hinc constat, posse imperantem iniuste agere in suos subditos, licet pœnis temporalibus eo nomine haud subiectus sit, id quod ideo fieri censendum est, quia a iure resistendi recesserunt. Hinc etiam iusti imperantes in causis dubiis ius sibi dici, facile patiuntur.

d) HOBBSIUS cit. loc. vult tantum pactum intercedere
Bœhmeri I. P. vniy. M inter

do contra eum posset negari, non dari pactum aliquod inter singulos, nec eo ipso recedi a statu belli, quem statuit in statu ante introductas respublicas. *vid. tr. de ciue cap. 7. §. 7. & 12.*

§. XXII.

inter singulos cum singulis, quo se obstringunt ad obediendam vel vnius vel alicuius concilii imperio; imperantem autem nunquam ullis se pactis ob receptum imperium populo obstringere, quod recipiat imperium a populo, populus autem statim, atque id factum est, desinat esse *persona*, pereunte autem persona, ait, perit omnis ad personam obligatio. Profluxit potissimum hic error ex falsissimo illo principio, quod scilicet in statu naturali nulla adsit vinculi ratio inter homines, quod supra iam reiectum. Præterea supra quoque ostensum, *vinculum* hoc *naturale* non tolli per alium *statum adscritum*, quia hoc est immutabile. Dicis: Atqui tamen eo ipso non oritur aliquod pactum a parte imperantis. Sed iam ad hoc regressi, non quidem adesse *explicitum*, adesse tamen sine dubio *implicitum* in ipsa *receptione* & discessu a *statu belli*, quem extra hunc statum HOBBEIVS supponit. Dum autem receditur a statu belli, hoc ipsum, uti ubique inculcat, aliter fieri non potest, quam mediante pacto de pace seruanda. *vid. tr. de ciue c. 1. in f. c. 2. & 3. §. 1. &c.* Aut ergo princeps manet perpetuus hostis, quod absurdum: aut fidem de pace seruanda subditis dat, & sic adest vinculum in principe. Neque obstat, quod *persona* esse desinat, nam eatenus saltem dicitur multitudo amittere *personam*, quod iam princeps illam *respectu aliarum gentium* representet. Duo autem inprimis HOBBEIVM decepisse videntur: (1.) quod viderit, expresso pacto

§. XXII. Neque magis sobria est philosophia ADRIANI HOVTVYNI §. 17. asserentis itidem, illis, qui de imperio hactenus pacti fuerint, cum imperante nullum pactum intercedere, quod pacto ius, e) quod antea habuerunt, amittatur, adeoque si sub eo veniret, hoc esset contra conditionem imperantis. Verum ita frustra ab initio asseruit, per imperia pacem restitui, quia sic *perpetuum hostem* principem timebunt, eoque inferiores sunt, quominus principi resistere queunt.

§. XXIII. Neque assensum meretur VLRICVS HYBERVS, qui *unum* vel ideo *pactum* tantum agnoscit, quod ex pacto singulorum cum singulis

pacto plerumque in superiorem imperium non transferri: (2.) quod existimauerit, hoc supposito principio, eo fortius contradici Monarchomachis, contra quos inprimis suas formauit hypotheses, ne scilicet, concedendo principem obligari, eis concedere necesse haberet, populum posse *vi illius obligationis* ei resistere, quæ tamen conclusio non est metuenda, si principis obligationem eo modo consideramus, quo §. antec. factum est, eamque a *vi coactiua* regulariter liberam esse pronunciamus.

e) Falsa omnino est consequentia: populus hic aliquid amittit, scilicet *libertatem*; ergo imperans eidem non obligatur. Parum consultum esset vniuersitati, si deficeret *nexus* cum *imperante*, vi cuius sibi subditi promittere possent securitatem & pacem ab ipso principe, cum tamen HOVTVYN inprimis inde imperiorum originem trahat, quod extra imperia non potuerit pax esse tuta.

M 2

f) Sup.

lis, etiam tacito, statim *Democratiam* oriri putet: f) nam hoc falsum esse, supra iam euictum, cum inter plures etiam possit simpliciter esse æqualis societas absque imperio ciuili.

§. XXIV.

f) Supponit HUBERVS lib. II. sect. 2. de iure ciuit. c. 4. & §. non dari *societates* aliquas *æquales* ante imperia, sed mox degenerare in *Democratiam*, adeoque cum semel in cœru quodam introducta sit imperandi ratio, hanc, quam ante pars maior populi exercebat, vel in optimates, vel in principem transferri, adeoque inde arcessit imperantium *ius & potestatem*. Sed iridem autor laudatus supponit, quasi gentes quædam ex condito inter se conuenerint, & postquam inter se conuenerunt, statim vnum fuisse populum effectum, adeoque *Democratiam* inde ortam, potuisse itaque populum vel ius imperandi sibi retinere, vel in alium transferre. Verum antequam plures in vnum coalescunt *populum*, sine dubio hic quoque quædam rudis consociatio adesse debet. Nam singuli, antequam vnus populus efficerentur, aut fuerunt a singulis plane remoti, aut inter se coniuncti. Si prius, quomodo concipi potest, eos conuenisse? si posterius, adest quædam saltem *tacita coniunctio* absque illa imperandi ratione. Ergo si iam *strictius* coniungantur, non præcise inde *Democratia*, sed alia reipublicæ facies oriri potest, id quod hætenus ex iis, quæ de imperio sunt asserta, patebit. Certe illud ex asserto Huberiano sequeretur, omnes ciuitates primæuas fuisse *Democratias*, quod contra fidem historicam est. Conf. Dn. HERTIVS *differr. de modo const. ciuit. sectio 2. §. f.*

g) Zieg-

§. XXIV. Solidiorem aliquem nexum se inuenisse illi arbitrantur, qui putant, summam potestatem *immediate* a Deo conferri imperantibus, ciues autem tantum designare personam, cui hæc a Deo infundatur. g) Et hoc intuitu imperantes *Dei vicarios* esse tradunt.

§. XXV.

g) ZIEGLER *de iure Maiest. lib. I. cap. 1. §. 46.* id simili aliquo illustrat de populo, qui eligit ministrum ecclesiæ, non tamen propterea eidem potestatem illam sacram confert, sed eam a Deo eadem *immediate* infundi contendit, quod tamen satis incongruum est. Potestas, quam capit electus, penes totam ecclesiam autem fuit, & ita a Deo nihil hic *immediate* infunditur. Prouocat subinde §. 49. ad patres concilii *Parisiensis*, qui hoc dogma inter *articulos fidei* retulere, & tandem concludit, populum se habere mere *passiue*, & versari in nudis terminis subiectionis. Neque ab hac sententia videtur diuersa BOECLERI philosophia *ad Grot. lib. I. c. 3. p. 189.* imo fere ante PVFENDORFIVM & HOBBSIVM hæc constans omnium opinio fuit, adeo vt Principes imperii constitutione sua imperiali tempore LVDOVICI BAVARI contra pontificem, quam recenset ALBERICVS DE ROSATE in *lib. 3. C. de quadr. præscript.* hanc sententiam approbauerint, ubi inter alia hæc verba occurrunt: *Ideo ad tantum malum euitandum de consilio & consensu electorum & aliorum principum imperii, declaramus, quod imperialis dignitas & potestas est immediate a solo Deo &c.* Quin quod nonnulli Theologi Lutherani singulare interesse reipublicæ in ea opinione quaesierint, quod valde proficua esset reipublicæ, & securitati principum consuleret, vt evincere conatus est MA-

§. XXV. Sed talia qui afferunt, rerum moralium rudem profitentur ignorantiam, aut verba proferunt, quæ sensum non habent. Nam cum a *facto humano* imperia, vt hætenus ostensum, originem trahant, euidens est, non aliunde incunabula eorum quærenda, aut obligationem immediate aliunde, quam ex *pactis*, *b)* deducendam esse.

§. XXVI.

SIVS Theologus Haffniensis *tr. de interesse Principum cap. 4. §. 7.* cum contraria sententia auctoritati summorum imperantium aliquid detrahere videretur. Et vt suam sententiam eo magis stabilirent, varia ex sacris collectanea in medium attulerant, potissimumque illa, quibus Deus dicitur *reges constituere, fundare regna, potestatemque summam a Deo esse.* Locus cardinalis occurrit *Rom. XIII.* vbi dicitur, *non esse potestatem nisi a Deo, vbi vero hæc est, est ordinata a Deo.* Notanter præterea respublica dicitur *ordinatio diuina*, & magistratus *minister Dei.* *Iob. XIX, 11.* Pilato dicitur *data potestas a Deo.* *Conf. Sapient. VI, 4. 5. Pf. LXXXII, 6. 1 Sam. IX, 16. 2 Sam. XII, 7. 8. Prov. VIII, 15. Daniel. V, 14.*

b) Qui Deum *immediatam causam* summæ potestatis adstruunt, tollunt omnia pacta, quibus *societas civilis* continetur, & leges omnes fundamentales plane prosterunt, quo ipso non potest non immensa & nullis limitibus circumscripta potestas adscribi imperantibus, iudice Dn. HERTIO *de mod. const. ciu. sect. 2. §. 3.* Imaginantur sibi maiestatem ad instar olei, quasi illa cœlitus effundatur in personam designatam a populo, vt HORNIVS *de maiest. ciu. §. 14.* vult, sed eo ipso aliquid afferunt, quod, quomodo fiat, se nescire profitentur.

§. XXVI. Quod vero imperia *ordinatio diuina* & a Deo esse dicantur, inde tantum concludimus, Deum eadem *approbasse*, i) inno pro statu rerum peruerso voluisse, vt propter impios imperia constituerentur: minime autem inde infertur, *immediate* imperium transferri a Deo in personam electam, & hoc sensu i Petr. II, 13. potestas ciuilis dicitur *ordinatio humana*.

§. XXVII.

rentur. Quin quod ex illa sententia dubium reddi possit, an Deus homini impuro, qui per fraudes & facinora pessima sibi viam ad imperium strauit, maiestatem conferre voluerit? quò ipso ansam populus posset capere, rebelliones fouendi, & obedientiam imperanti denegandi, quasi non esset eidem collata *immediate* a Deo summa potestas. Non potest enim iustior ratio debitandi esse, quam hæc ipsa, qua fit, vt talis opinio reipublicæ magis nocere quam prodesse videatur.

- i) Negari nequit, Deum *approbasse* humana imperia, quia maxime conducunt ad pacem, tranquillitatem securitatemque inter homines seruandam. Imo & hoc concedi potest, Deum pro statu peruerso *voluisse*, vt imperia inter homines erigerentur, non, quasi *absolue* essent necessaria, cum supra vidimus, piorum cætum extra respublicas beate & pie vixisse, sed quod impii aliter in officio contineri non potuerint. Quamuis enim Deus vinculum aliquod inter homines constituerat, attamen hoc ipsum in cætibz peruersorum & malorum aliter conseruari non poterat, quam per *frenum externum* imperii; voluntas quoque Dei fuisse videtur, vt in cætus ciuiles homines transirent. Et ita intelligo quoque PAULVM Rom. XIII, 5. quod impe-

§. XXVII. Neque hic dissentientes terrorem iniicere nobis possunt, allegando, sententiam

rantes sint timendi ab impiis, non quod pii propterea non sint obnoxii imperantibus, sed quod horum causa imperia inter homines non sint stabilita. Imo & hoc concedi potest, Deum concurrere sua providentia ad electionem vel constitutionem huius vel illius personæ, cum Deus profiteatur se non raro in pœnam hominum corda eorum flectere, ut ineptos eligant reges: vid. *Esai. III, 4.* quo sensu Deus in ira sua regem populo dare dicitur. *Osai XIII, 11. Ecclef. IV, 14.* Ita sæpe Deus Regem constituisse legitur in pœnam Israelitarum, ut de Iehu refertur *1 Reg. XIX, 15.* de Nabuchodonosore, *Dan. IV, 27.* quo etiam omnino reliqua loca sacre scripturæ trahenda sunt. Huc respexerunt gentiles, quando *faro* regi respublicas dixerunt. *Nihil priuatim*, ait *SENECA epist. 91. n. 19, nihil publice stabile est, tam hominum quam urbium fata voluntur.* Vnde diuerso modo societas ciuilis potest cum *PETRO* dici *ordinatio humana*, si specialem eius nexum & originem respicias: cum *PAULO* vero *ordinatio diuina*, quatenus a Deo approbata est. Neque aliud euincitur ex *Rom. XIII.* quia (1.) *PAVLVS* non tantum de potestate *suprema* ibidem loquitur, sed etiam de *subalterna*; de hac vero asserere velle, quod sit immediate a Deo, esset absurdum. (2.) Non dicit *PAVLVS*, quod omnis potestas sit *immediate* a Deo, sed simpliciter, *quod sit a Deo*, quod non negatur. Illud enim variis modis antea demonstratum, quod respublicæ possint recte *diuina ordinatio* dici; ast propterea non excludendum est *factum humanum*, quod hic concurret in constituenda ciuitate. Eodem modo matrimonium quoad institutionem est a Deo, nihilominus tamen coniuges matrimonium contrahentes illius immediata causa sunt.

k) Pri-

tiam hanc *lege publica* esse receptam, *k)* imo *articulum fidei*, aut denique ingens interesse reipublicæ in ea contineri: nam hæc sunt vana terculamenta eorum, qui rationibus destituuntur sufficientibus.

§. XXVIII. Illa tamen observatio ex hactenus dictis non est negligenda, quod nexus inter imperantes & parentes multo firmior & indissolubilior inde reddatur, si consideramus, quod in hac societate civili simul concurrat *ordinatio diuina*, adeoque eo sanctius tum a subditis tum ab imperante colenda sit.

§. XXIX.

k) Primo adducitur decretum publicum Imperii nostri, tempore LUDOVICI BAVARI promulgatum. Sed an eiusmodi sententiæ, quæ ad conceptum intellectus spectant, possint lege publica inculcari, dubito, præsertim cum hæc sententia eis temporibus debeatur, quibus omnia tenebris erant involuta, quin quod hoc modo fortissime papæ contradici putarent, qui constitutionem imperatorum sibi satis impudenter arrogabat. (II.) Iam demonstravit Dn. BVDDEVS *diff. de concord. relig. Christ. statusque civil. c. 4. §. 5.* hanc doctrinam non esse omnibus Lutheranis communem, sed multos ab eadem recessisse. Denique (III.) interesse, quod fingunt, in illa opinione reuera inane est. Siue enim dicas, maiestatem conferri *mediate*, siue *immediate* a Deo, nihil derogatur auctoritati imperantium, cum satis certum sit, etiam hoc sensu *propter conscientiam* imperantibus esse parendum, quia simul in rebus publicis concurrat *ordinatio diuina*, cui vique se, qui imperanti resistit, opponit.

M 5

l) Sic

§. XXIX. Neque his obstant, quæ supra de primis imperiorum primordiis vitiosis dicta sunt, cum illa tantum ostendant, vitium adfuisse in *modo* constituendorum imperiorum, non vero in *re ipsa*, l) quæ satis salutaris est.

§. XXX. Ceterum hæc *primordia vitiosa* vel ideo dissimulanda non erant, ne figmentis vanis hanc doctrinam incrustaremus, sed Machiauellis etiam, m) hac stante rerum facie, satis facere possemus.

§. XXXI. Denique semel introductis imperiis facilius contingere potest, ut vel in eorum mutationibus, vel continuationibus *expressum pactum* interueniat, n) quod præsertim in *regnis electis* conspicuum est.

CAP.

l) Sic sacerdotia sunt *ordinatio diuina*; sed sæpe in *modo* peccatur, dum per artes illicitas quis sacerdotium occupat. Idem dicendum est de *mattimonio*, quod itidem *institutio diuina* recte dicitur, sed quam plurimi illud ambiunt ex impuris affectibus.

m) Machiauellis pleræque hypotheses videntur vel ex hoc fundamento deducere, quod, quum viderint, pleræque imperia vi parta esse, vim etiam & quælibet facinora imperantibus licita esse crediderint, imo cum vitiosam plerumque fuerit initium, illis haud visum fuerit nefas esse, si vitia a principe continerentur, quæ tamen non omnia eo ipso euerimus, dum ostendimus, quod, stante etiam vitioso illo primordio, nihilominus nexus quidam inter subditos & imperantes possit ostendi non vitiosus, sed normæ iuris naturalis adstrictus.

n) Hoc in Iudæis conspicuum est, regem postulantibus a Sa-